

Zadeva C-807/23

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

29. december 2023

Predložitveno sodišče:

Oberster Gerichtshof (Avstrija)

Datum predložitvene odločbe:

16. oktober 2023

Pritožnica:

DF

Nasprotna stranka v pritožbenem postopku:

Rechtsanwaltskammer Wien

Predmet postopka v glavni stvari

Vpis v imenik odvetniških pripravnikov – Usposabljanje odvetnikov – Nadomestna obdobja in jedrna obdobja – Dejavnost v tujini

Predmet in pravna podlaga predloga

Razlaga prava Unije, člen 267 PDEU

Vprašanje za predhodno odločanje

Ali je treba člen 45 PDEU o prostem gibanju delavcev razlagati tako, da ta določba nasprotuje nacionalnim predpisom, v skladu s katerimi je pogoj za vpis v imenik avstrijskih odvetniških pripravnikov to, da kandidat del praktičnega usposabljanja (obdobje usposabljanja) obvezno opravi kot odvetniški pripravnik pri odvetniku v Avstriji, torej na nacionalnem ozemlju („jedrno obdobje“), pri čemer za ta del praktičnega usposabljanja (obdobje usposabljanja) ne zadošča opravljanje dela pri odvetniku v drugi državi članici EU, tudi če to delo tam

poteka pod nadzorom odvetnika, ki ima pravico do opravljanja tega poklica v Avstriji na področju avstrijskega prava?

Navedene določbe prava Unije

Člen 45 PDEU

Direktiva 98/5/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 za olajšanje trajnega opravljanja poklica odvetnika v drugi državi članici kakor tisti, v kateri je bila kvalifikacija pridobljena

Direktiva Sveta 89/48/EGS z dne 21. decembra 1988 o splošnem sistemu priznavanja visokošolskih diplom, pridobljenih s poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, ki traja najmanj tri leta

Navedene nacionalne določbe

Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälten sowie die Erbringung von Rechtsdienstleistungen durch international tätige Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte in Österreich (zvezni zakon o svobodi opravljanja storitev in svobodi ustanavljanja evropskih odvetnic in odvetnikov ter opravljanju pravnih storitev s strani mednarodno dejavnih odvetnic in odvetnikov v Avstriji, v nadaljevanju: Europäisches Rechtsanwaltsgesetz ali EIRAG)

Rechtsanwaltsordnung (statut odvetniškega poklica, v nadaljevanju: RAO)

Člen 30 1. Za vpis v imenik odvetniških pripravnikov je ob začetku prakse pri odvetniku treba pred odborom vložiti prijavo, dokazati avstrijsko državljanstvo, državljanstvo države članice Evropske unije ali druge države pogodbenice Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru ali Švicarske konfederacije in predložiti dokaz o zaključenem študiju avstrijskega prava (člen 3). Obdobje praktičnega usposabljanja pri odvetniku (člen 2(2)) se upošteva šele od dneva prispetja te prijave.

Člen 2 2. Praktično usposabljanje v smislu odstavka 1 traja pet let. Od tega se na nacionalnem ozemlju [v Avstriji] opravi najmanj sedem mesecev na sodišču ali državnem tožilstvu in najmanj tri leta pri odvetniku.

3. Trajanju praktičnega usposabljanja, ki se ne opravlja obvezno na sodišču, državnem tožilstvu ali pri odvetniku na nacionalnem ozemlju, se prištejejo tudi:

(1) obdobje univerzitetnega izobraževanja, ki sledi študiju avstrijskega prava (člen 3), v trajanju največ šest mesecev, če je bila v povezavi s tem dosežena nadaljnja akademska stopnja pravnih znanosti;

(2) praktično usposabljanje v tujini, enakovredno tistemu iz odstavka 1, če je bilo to delo koristno za opravljanje odvetniškega poklica;

(3) drugo praktično opravljanje pravniškega poklica na nacionalnem ozemlju ali v tujini, če je bilo to delo koristno za opravljanje odvetniškega poklica in je potekalo pod odgovornostjo ustrezno kvalificirane osebe ali organa.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Prva pritožnica, DF, je po elektronski pošti dne 14. januarja 2022 pri Rechtsanwaltskammer (odvetniška zbornica, v nadaljevanju: RAK) na Dunaju zaprosila za vpis v imenik odvetniških pripravnikov ter za izdajo potrdila o upravičenju za delno zastopanje v skladu s členom 15(3) RAO. Za to je poslala tudi obrazec za prijavo, ki ga je podpisal drugi pritožnik, KI, kot odvetnik mentor.
- 2 DF je z dopisom z dne 7. marca 2022 na podlagi vprašanja RAK sporočila, da dela v odvetniški pisarni Jones Day v Frankfurtu na Majni (Nemčija), kjer ima tudi stalno in običajno prebivališče. Na Dunaju naj bi imela le sekundarno prebivališče. Njen odvetnik mentor naj bi bil avstrijski odvetnik in partner pri odvetniški pisarni Jones Day v Frankfurtu. Avstrijskim in drugim strankam naj bi svetoval v avstrijskem pravu in jih zastopal pred avstrijskimi organi in sodišči. Na take termine naj bi ga tudi spremljala. V zvezi z zastopanjem strank njenega odvetnika mentorja naj bi bila večkrat tedensko v stiku z avstrijskimi organi in sodišči.
- 3 DF je poslala tudi svojo pogodbo o zaposlitvi, sklenjeno z odvetniško pisarno Jones Day. Za to pogodbo se je uporabljalo nemško pravo, kraj opravljanja dela DF pa je bil Frankfurt na Majni.
- 4 KI je z dopisom z dne 20. aprila 2022 med drugim poslal seznam povzetka del, ki jih je v obdobju od 1. januarja do 14. aprila 2022 na področju avstrijskega prava opravila prva pritožnica.
- 5 Pristojni oddelek RAK na Dunaju je z odločbo z dne 14. junija 2022 zavrnil predloga za vpis prve pritožnice v imenik odvetniških pripravnikov ter za izdajo potrdila o upravičenju za delno zastopanje. Člen 30(1) RAO naj sicer ne bi določal nobenih krajevnih zahtev kot pogojev za vpis v imenik odvetniških pripravnikov, vendar pa naj bi določba napotovala na člen 2(2) RAO, v katerem se izhaja iz dela odvetniškega pripravnika pri odvetniku na nacionalnem ozemlju.
- 6 Prva pritožnica je to odločitev izpodbijala. Odbor RAK na Dunaju (plenum) pa jo je potrdil z odločbo z dne 6. septembra 2022 in predlog prve pritožnice zavrnil. V zvezi s tem je navedel:
  - drugi pritožnik je partner v odvetniški pisarni Jones Day, partnerstvu z neomejeno odgovornostjo, ustanovljenem po pravu ameriške zvezne države Ohio s sedežem v Clevelandu. Njegov sedež pisarne je na

Dunaju, od 15. novembra 2016 pa je zaradi stalnega prebivanja v tujini prijavljen kot odsoten;

- prva pritožnica izpolnjuje osebne pogoje za vpis kot odvetniška pripravnica; razlogov za zavrnitev ni;
  - prva pritožnica nima sklenjenega delovnega razmerja z drugim pritožnikom, temveč z odvetniško pisarno Jones Day v Frankfurtu na Majni;
  - vpis v imenik odvetniških pripravnikov je bil zavrjen, ker je pogoj za to delo pri odvetniku na nacionalnem ozemlju.
- 7 Že prej, 1. septembra 2022, je drugi pritožnik v imenu odvetniške pisarne Jones Day RAK na Dunaju prijavil prenehanje delovnega razmerja prve pritožnice prenehalo z iztekom 31. avgusta 2022.
- 8 Pritožnika sta zoper odločbo z dne 6. septembra 2022 vložila pritožbo na Oberster Gerichtshof (vrhovno sodišče, Avstrija).

Kratka predstavitev obrazložitve predloga

- 9 Pritožbeni predlog se nanaša le še na „vpis prve pritožnice v imenik odvetniških pripravnikov z učinkom za nazaj za obdobje od 14. januarja 2022 do 31. avgusta 2022“, tako da mora predložitveno sodišče izpodbijano odločbo preučiti le v tem pogledu. Delovno razmerje DF z odvetniško pisarno Jones Day je prenehalo 31. avgusta 2022, tako da bi potrdilo o upravičenju za delno zastopanje, izdano DF, s tem trenutkom postalo neveljavno. Od tega trenutka naprej torej ni več obstajal pravni interes za izdajo navedenega potrdila. Odvetnik nima samostojnega interesa za vpis pravnika, ki se usposablja, v imenik odvetniških pripravnikov. Predložitveno sodišče je zaradi neobstoja pravnega interesa drugega pritožnika njegovo pritožbo zavrglo.
- 10 Odvetniški pripravnik lahko stranke zastopa pred sodišči in organi šele takrat, ko je vpisan v imenik odvetniških pripravnikov (*B. Fink v: Murko/Nunner-Krautgasser* [ur.], *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, člen 30 RAO, točka 5). „Učinek za nazaj“, omenjen v členu 30(1), zadnji stavek, RAO na dan prispetja prijave, se nanaša le na upoštevanje obdobja prakse, ne pa na nastanek pooblastila za zastopanje (*B. Fink*, na navedenem mestu, točka 4; OGH (Oberster Gerichtshof; vrhovno sodišče), 2. 10. 2014, 24 Os 6/14h).
- 11 Če je kandidat za vpis v času sprejetja odločitve že spet zapustil odvetniško pisarno, vpis z učinkom za nazaj ne pride v poštev. V tem položaju pa je treba priznati pravni interes kandidata za vpis glede ugotovitve, da so bili izpolnjeni pogoji za vpis, in sicer kot pogoj za upoštevanje obdobja prakse (tako tudi že OBDK (Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission; odvetniški disciplinski odbor in odbor za pritožbe), 25. 10. 1993, Bkv 7/92, AnwBl 1994, 531, in 30. 10.

1998, Bkv 5/98, AnwBl 1999, 175). V obravnavanem primeru torej ni treba razsoditi glede vpisa z učinkom za nazaj, temveč odločiti, ali in po potrebi v katerem obdobju so bili izpolnjeni pogoji za vpis v imenik odvetniških pripravnikov.

- 12 V skladu s členom 30(1) RAO v povezavi s členom 2(2) RAO je za vpis v imenik odvetniških pripravnikov ob začetku prakse pri odvetniku na nacionalnem ozemlju treba pred odborom pristojne RAK vložiti prijavo, ki ji je treba priložiti dokaz o avstrijskem državljanstvu in dokaz o zaključenem študiju avstrijskega prava, pri čemer praktično usposabljanje (obdobje usposabljanja) traja pet let.
- 13 Praktično usposabljanje, ki ga je treba opraviti na nacionalnem ozemlju, se imenuje tudi „jedrno obdobje“. Poleg tega obstajajo še „nadomestna obdobja“, pri katerih ni obvezno, da se opravijo na sodišču, državnem tožilstvu ali pri odvetniku na nacionalnem ozemlju, na primer enakovredno delo v tujini.
- 14 Možnost opravljanja nadomestnih obdobj v tujini je bila uvedena leta 1973; vpis v imenik odvetniških pripravnikov pa je bil še naprej možen le pri pridružitvi odvetniški pisarni, ki je na nacionalnem ozemlju, saj ni bilo sprejeto drugačno pravilo. Pojem „praksa“ je poleg tega treba razumeti kot delovno mesto, s čimer je izražena geografska povezava z nacionalnim ozemljem.
- 15 V obravnavanem primeru je bila prva pritožnica zaposlena v odvetniški družbi, ustanovljeni po pravu ameriške zvezne države Ohio, ki ima podružnico v Frankfurtu na Majni, kjer je bilo delovno mesto DF. DF je bila torej zaposlena v odvetniški pisarni v Nemčiji. To ne more pomeniti praktičnega usposabljanja na nacionalnem ozemlju, tudi ne pri delu pod mentorstvom avstrijskega odvetnika na področju avstrijskega prava. Tudi ob upoštevanju sodobnih komunikacijskih možnosti delo iz Frankfurta na Majni ne more nadomestiti tiste stopnje intenzivnosti stikov s sodišči in organi, kot jo zagotavlja usposabljanje v Avstriji. Zdi se tudi precej neživljenjsko, da bi prva pritožnica za opravljanje dejanj pred avstrijskimi sodišči in organi posebej pripotovala iz Frankfurta na Majni – to še zlasti ob upoštevanju okoliščine, da je s potrdilom o upravičenju za „delno“ zastopanje pred sodišči in organi, za katero je zaprosila, odobrena le zelo omejena pravica za zastopanje. Za področje avstrijskega arbitražnega postopka, na katerem je drugi pritožnik po lastnih navedbah pretežno dejaven, sicer ne obstaja obveznost zastopanja po odvetniku, tako da bi bilo zastopanje na podlagi potrdila o upravičenju za delno zastopanje možno (*Rohregger v: Engelhart Hoffmann Lehner Rohregger Vitek*, RAO, člen 15, točka 23), vendar pa to ozko področje ne more zagotoviti celovitega usposabljanja, ki ustreza poklicnemu profilu odvetnika.
- 16 Na spletni strani RAK na Dunaju je objavljen seznam meril za priznanje poklicnega usposabljanja, iz katerega je razvidno, da se poklicno usposabljanje, ki ni opravljeno pri avstrijskem odvetniku na nacionalnem ozemlju, lahko všteje le v nadomestna obdobja. Pritožnikoma je ta praksa torej morala biti znana. Ta ureditev se tudi zdi ustrezna, saj bi se sicer postavljala nerešljiva vprašanja, v kateri tuji državi ima lahko odvetnik, ki je mentor, svoj sedež pisarne in kje je

lahko kraj opravljanja dela odvetniškega pripravnika – le v nemško govorečih tujih državah, sosednjih državah, Evropski uniji in podobno.

- 17 Poleg tega tudi nadzor nad opravljanjem poklica govori za zahtevo po opravljanju pripravništva v odvetniški pisarni na nacionalnem ozemlju. RAK ima namreč pristojnosti le v konkretni zvezni deželi, kjer v razmerju do svojih članov izpolnjuje obveznosti kontrole in nadzora. To obsega tudi preverjanja, ali je zagotovljeno zahtevano strokovno poklicno usposabljanje, zlasti tudi z vidika poklicne etike (*Vitek v: Engelhart Hoffmann Lehner Rohregger Vitek*, RAO, člen 30, točka 3).
- 18 Odvetnik mora skrbeti za celovito usposabljanje odvetniškega pripravnika v skladu s poklicnim profilom odvetnika. Obveznost odvetniške zbornice glede kontrole in nadzora obsega tudi naloge preverjanja neposredno pri odvetniku, ki mora nadzornim organom odbora omogočiti dostop do odvetniške pisarne (*Gartner v: Murko/Nunner-Krautgasser* [ur.], *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, člen 1 DSt, točka 186). V primeru kraja opravljanja dela odvetniškega pripravnika v tujini to ne bi bilo možno.
- 19 Verfassungsgerichtshof (ustavno sodišče, Avstrija) do sedaj ni imelo pomislekov glede tega, da se delo v odvetniških pisarnah v tujini ne všteva v jedrno obdobje. Predložitveno sodišče prav tako meni, da razlikovanje med jedrnimi in nadomestnimi obdobji ni neustrezno ter ne dvomi v zakonitost seznama meril RAK na Dunaju za priznanje poklicne prakse.
- 20 DF meni, da gre v njenem primeru za omejitev prostega gibanja delavcev, saj ji je zgolj zaradi njene fizične prisotnosti v Nemčiji kljub izključnemu ukvarjanju z avstrijskim pravom onemogočeno, da kot odvetniški pripravnik dela za avstrijskega odvetnika, česar naj ne bilo mogoče z ničemer utemeljiti. Odločitev o tem vprašanju je v prvi vrsti odvisna od tega, ali je okoliščina, da je jedrno obdobje obvezno treba opraviti na nacionalnem ozemlju, v nasprotju s pravico delavcev do prostega gibanja tudi tedaj, če je del obdobja praktičnega usposabljanja mogoče kot nadomestno obdobje opraviti v tujini.
- 21 DF se sklicuje na sodbo z dne 17. decembra 2020, *Onofrei* (C-218/19, EU:C:2020:1034), v kateri pa ni šlo za vpis v imenik odvetniških pripravnikov, temveč za dovoljenje za opravljanje odvetniškega poklica. Sodišče je v tej sodbi navedlo, da pogoji za dostop do odvetniškega poklica oseb, ki doslej v nobeni državi članici niso imele dovoljenja za opravljanje tega poklica, doslej niso harmonizirana na ravni Unije, zato so za opredelitev teh pogojev še naprej pristojne države članice. Iz tega izhaja, da pravo Unije ne nasprotuje temu, da zakonodaja države članice dostop do odvetniškega poklica pogojuje z znanjem in kvalifikacijami, ki se štejejo za potrebne. Države članice pa morajo te pristojnosti izvajati ob spoštovanju temeljnih svoboščin, zagotovljenih s Pogodbo DEU.
- 22 Sodišče je že v sodbi z dne 30. novembra 1995, *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411), navedlo, da so nacionalne določbe, ki omejujejo začetek

opravljanja poklica, načelno dopustne, vendar pa se morajo uporabljati na nediskriminatoren način. Nacionalni ukrepi morajo pri tem izpolnjevati štiri pogoje:

- uporabljati se morajo na nediskriminatoren način,
  - upravičeni morajo biti z nujnimi razlogi v splošnem interesu,
  - biti morajo primerni za zagotovitev uresničitve cilja, ki mu sledijo,
  - ne smejo presegati tega, kar je nujno za doseg tega cilja.
- 23 V sodbi C-218/19 je Sodišče poleg tega priznalo, da sta na eni strani varstvo potrošnikov in na drugi strani učinkovito izvajanje sodne oblasti cilja, ki ju je mogoče šteti za nujna razloga v splošnem interesu, ki bi lahko upravičila tako omejitev prostega opravljanja storitev kot tudi omejitev prostega gibanja delavcev in svobode ustanavljanja.
- 24 V obravnavanem primeru je odločilno, ali je nacionalna določba, v skladu s katero mora pripravnik del obdobja poklicnega usposabljanja obvezno opraviti na nacionalnem ozemlju („jedrno obdobje“), v nasprotju s prostim gibanjem delavcev, če drugi del obdobja poklicnega usposabljanja („nadomestno obdobje“) tako ali tako lahko opravi v tujini.
- 25 Predložitveno sodišče meni, da je to razlikovanje ustrezno in skladno s pravom Unije. V skladu s členom 18(1) Europäisches Rechtsanwaltsgesetz (EIRAG), s katerim je bilo pravo Unije preneseno v nacionalno pravo, je treba v imenik odvetnikov vpisati osebo, ki dokaže, da je najmanj tri leta dejansko in redno opravljala dejavnost kot evropski odvetnik s sedežem v Avstriji na področju avstrijskega prava, vključno prava Unije. V skladu s pravom Unije torej ni potrebno le znanje lokalnega prava, temveč tudi lokalno opravljanje dela. Delo zgolj iz tujine ne izpolnjuje te zahteve. Razlog je očitno ta, da se le na tak način lahko pridobijo potrebne praktične izkušnje za opravljanje odvetniškega poklica na nacionalnem ozemlju. Če to drži za odvetnike, mora to veljati tudi za pripravnike.